

Új szívvel-lélekkel

A szívtültetés története 1967-ben kezdődött Dél-Afrikában. Barnard professzor hamarosan olyan világsztár lett, akiről még az akkori Magyarországon is tudhattunk mindent. Az első magyar szívtültetés alig több mint tíz évvel ezelőtt kapott új esélyt az életre. Napjainkig a világon kb. 50.000 szívtültetést hajtottak végre, nálunk...nem tudom a pontos számot, talán valamivel többet, mint ötvenet. Nincs kommentár, talán nem is szükséges. Az én „történetem” 1998-ban kezdődött, 46 éves voltam akkor és koromhoz képest addig kifejezetten jó fizikai állapotban leledzettem. Aztán „egyszerre” egyre fáradékonyabbnak éreztem magam, még a kevés tehetséggel, de annál lelkesebben űzött teniszezés sem ment már. Ideje volt tehát meglátogatni házi orvosunkat, és másnap a helyi kórház kardiológiáján találtam magam. Semmi tragikus, gondoltam akkor. De tán egy hét sem telt el, míg a diagnózis (ismeretlen okú dilatativ cardiomyopathia) felállítatván, a gyógyszeres kezelés elrendeltetvén, én – ettől kezdve: a beteg - kellőképpen tájékoztatván nyavalyám mibenléte, súlyossági foka és az eztán követendő életmód felől kiiktatván, újra otthon találtam magam. Tudtam, hogy nemcsak a tenisznek, de minden jólesően fárasztó fizikai munka örömeinek búcsút mondhatok. És hogy a betegség gyógyíthatatlan. Felfogtam persze, csak még nem tudatosult. Az viszont kissé gyanús volt, hogy a feleségem kisírt szemekkel fogadott és a gyerekek is feltűnően megilletődöttek voltak. Igen, a bevett szokás szerint a hozzátartozók tájékoztatása némileg kíméletlenebb, vagyis őszintébb volt. Néhány hét, néhány hónap esetleg akár néhány év a hátralévő idő. Aztán elmúlt az első ijedség, jöttek a mindennapok, a munka, apróbb-nagyobb gondok, de – ha takaréklángon is – éltem együtt a betegséggel, mint oly sokan. És mint mindenki más, igyekeztem nem gondolni a „végzetre”. Meg is lepett, amikor kb. két évre rá, a ki nem hagyható érettségi találkozókon egyik orvos barátom mindenféle vizsgálat nélkül is egyértelműen megmondta, csak a transzplantáció menthet meg. Már mint hosszabb távra. És ki ne tervezné el az életét a lehető leghosszabb távra? Akkor még csak mint elvi lehetőség foglalkoztatott a dolog, az állapotom stabil volt, utána se néztem igazán, mit is jelent a szívtültetés. De alig telt el fél év, egy kis megerőltetést követően rosszul lettem az autópályán, rohammentő, és – kicsi a világ, valamint a sors útjai köztudottan kifürkészhetetlenek – egy nagy megyei kórház sürgősségi osztályán egy másik orvos-barát, volt osztálytárs kezei között találtam magam. Az újabb diagnózis még letaglózóbb: ilyen állapotú szívvel jó, ha egy évad van hátra. És innen kezdve tényleg életbevágóan fontos lett az addig „hivatalosan” még nem javallt transzplantáció. Kivizsgálások hosszú sora következett a Korányi Intézetben. Ki kellett deríteni, hogy alkalmas vagyok-e egyáltalán az új szív fogadására. És ennek hosszú sora van: elsősorban az egyéb létfontosságú szervek állapota, aztán gyulladás és daganatmentesség – ez csak logikus. Pszichológus is kell, ezt először nem értettem, utólag annál inkább. Az első „hírek” reményt keltőek, kiderül, hogy néha nagyon előnyös átlagosnak lenni. Legalábbis ami a testsúlyt illeti, és egy gyakori vércsoportozáshoz tartozni is nagyon jó. Merthogy így nagyobb az esély időben donort találni. Minden életmentő szervtranszplantáció kulcskérdése szerte a világon, hogy sokszorta több a rászoruló, mint a donor. Következésképpen a különböző hosszúságú várólista sajnos teljesen általános, bizony még az olyan gazdag országokban is, mint az USA. A törvényi szabályozás és az emberek hozzáállása is országonként, kultúrkörönként eltérő. Engem persze a magyar helyzet érdekelt, és sok mindent meg is tudtam. Más dolgok az orvosi titok fogalmkörébe tartoznak, ezeket jól nevelt és ráadásul jól bejedit,

abszolút kiszolgáltatott helyzetben lévő betegként én se firtattam. Mindenestre a Korányiban találkoztam néhány sorstársammal és néhány „újszívessel” is. Erős volt a szolidaritás érzése ott a kórházban, nem úgy, mint a „kinti világban”. (Nem tud az semmit az emberekről, de a magyar egészségügy helyzetéről, orvos és beteg viszonyáról biztosan nem, aki nem feküdt benn néhány hétig egy közkórház legalább négyesemélyes kórtermében közbetegként!) Időközben meg kellett barátkozni azzal a gondolattal is, hogy ha majd rajta leszek azon a bizonyos listán, az én túlélésem egy embertársam halálától függ majd. Ezt megoldottam azért pszichológus nélkül is. Úgy fogtam fel, hogy én éppoly természetességgel egyeznék bele bármely szervem, használható szövetem halálom utáni felhasználásához, mint ahogy adott esetben elfogadom azt. Aztán elkövetkezik a nagy nap, ítélethirdetés: rákerülök az „éles” listára. Még meggondolhatom a dolgot, de nem gondolom meg. Orvosaim becsülettel tájékoztattak a műtéti rizikóról, a különböző távú túlélési valószínűségekről, a műtét utáni szigorúan betartandó életvezetési szabályokról, etc. Enyém a döntés, ami egyáltalán nem nehéz, bár némi kuráziós kétségtelenül kell hozzá. Segít persze a család is, mint mindenben, biztos háttér egyrészt, és kicsit az életcél része is. Furcsa állapot a következő időszak, bizonytalan idejű tartózkodás a pokol tornácán, lefelé kémlelve vagy a purgatóriumban, felfelé kacsingatva, nézőpont kérdése. Sokaknak évekig tart, már ha kibírják. Olyan is van néha, hogy valaki lekerül a jelöltek listájáról, mert annyira javul az állapota. (Gondolom, az a lista nem az „éles”, inkább valami előzetes.) Legrosszabb az egészben a bizonytalanság. Bármikor csöröghet a telefon, az ember várja is, fél is tőle, elodázná még egy kicsit. Közben az állapotom fokozatosan romlik, már muszáj komolyan venni a fogyatkozó szuszt. Közben lehetne tájékozódni, megtudni részleteket a műtétről, latolgatni az esélyeket. De nincs ehhez kedvem, és értelmét sem látom. Inkább néhány jó könyv, gondoljunk másra, amúgy is nyár van, a kedvenc évszacom. A kocka már úgyis el van vetve. És mint kiderül, a szerencse fia vagyok. Az a bizonyos telefon éppen a megfelelő helyen, a helyi kórház szokás szerint tipp-topp kardiológiai osztályán ér, ahol éppen az aktuális talpra állításomat végzi a már ismerős csapat. Gyorsan kimondom a végső igent a koordinációt végző doktornőnek, és a donorom szívéért elindul a szakértő szívsebész egy budapesti kórházba. (Mint később megtudom, az ő szerepe, a donorszerv végső megítélése éppoly fontos mozzanata a transzplantációnak, mint maga a többórás műtét, az újraélesztés és az intenzív utókezelés.) Nekem is mielőbb fel kell jutnom a városmajori ér- és szívsebészeti klinikára, lévén ez az egyetlen hely Magyarországon, ahol szívátültetést végeznek. Feleségem berohan a kórházba, gyorsan elbúcsúzunk, hál’ istennek nincs idő elérzékenyülni sem. 2001. szeptember 12-ét írunk, mindenki a New York-i tornyok összeomlását tárgyalja. Mi is a mentősökkel, mert a terrortámadás miatt légtér-zárlat van és helikopter helyett négy keréken kell leküzdeni a 200 kilométeres távot. (Az idő nagyon fontos, más szervekkel ellentétben a szívet ugyanis csak 5-6 óra hosszat lehet megfelelő állapotban tartani a kivétel után. Ezért aztán „szívhez jutni” talán még nehezebb, mint egyéb szervhez.) A klinikán az első teendőm egy alapos, sterilizáló zuhanyozás. Megtudom a kedves altatóorvosnőtől, hogy ne lepődjek meg, ha a régi szívemmel ébredek majd, hiszen az én előkészítem és a donor szívének kivétele párhuzamosan folyik. Ha a beültetendő szív mégsem tökéletes, ami „kívülről” nem ítéltető meg, elmarad a műtét. Közben hatni kezd az imént bekapott Dormicum, úgyhogy már nem marad időm a hallottakon gondolkodni. Ébredezni kezdek. Zavaros tudatállapot, ami tart még jó ideig. Azt azért hamar felfogom, hogy a műtét nem maradt el, különben nem feküdnék egyedül egy

műszerekkel zsúfolt steril szobában, kellőképpen kipányvázva. Kótyagos Gulliver egy nagy utazás után, aki az utazásból semmire sem emlékszik. Sajnálom, semmi „alagút, fény- és hangeffektus”, semmi az ún. halálközeli élmény szokásos kellékei közül. A műtét utáni első pár napot is csak később próbálom összerakni. Feleségem és a két fiam arca, integető kezük az üvegajtó mögött. Közelemben nem jöhetnek természetesen, csak a steril ruhás, maszkos ápolónők és orvosok. Mindkét, az újjászületésem felé vezető úton elindító és támogató orvos barátom is meglátogat, kedvesen biztatnak, nyilván. Én meg valószínűleg elég bambán megpróbálok reagálni, talán mosolygok, talán intek, hogy minden rendben. Ők persze biztos pontosabban tudják, hogy én mennyire vagyok jól. Aztán kitisztul a fejem és körülnézek a következő két hétben otthonomul szolgáló nagyon intenzív és nagyon steril szobában. Egyetlen olyasmi van, amit némi gyakorlással önállóan és szakszerűen tudok használni, a TV távirányítója. Ez ugyanis kezdetben nem mondható el minden testrészemről. A mobiltelefon is nagyon kedves cimpora lesz a következő hetekben, kapcsolatot teremt szerettemmel, barátokkal, kollégákkal. Meg vagyok győződve róla, hogy a felém áradó szeretet és érdeklődés gyógyító erő. Közhely persze, de azért el kell mondani. Az első napokban mindig van mellettem egy nagyon kedves ápolónő, valóságos őrangyalok, akik lesik a kívánságaimat. Etetnek, itatnak, mosdatnak, egy kiskirály se élhet jobban. Fizikai állapotom rohamosan javul, egyre kevesebb vezeték köt egyre lazábban az ágyhoz. Tán egy hét se telik el és már a gyógytornász is foglalkozik velem. Aztán kellően sterilbe öltözve kimehetek a folyosóra is, személyesen fogadni egy-egy közeli hozzátartozómat. Soha előtte nem volt semmilyen műtétem, így aztán elámulok, hogy mire képes az amúgy oly sérülékenynek tűnő emberi szervezet. Hála a szakszerű ápolásnak, fájdalom szinte semmi. Viszont a fejemben történt valami, állandóan meg vagyok hatva, sokszor kerülget a sírás. És be nem áll a szám, ha van, aki meghallgasson. És ez így megy még hetekig, nyilván fel kell dolgozni a történeteket. Később, a kb. hathetes talpra állítás utolsó szakasza már a Korányi Intézetben folyik. Most már én vagyok az új transzplantált, aki mesélhet a betegtársaknak. És meg is teszem, Tóni barátommal együtt, aki már több mint kilenc éve újszives és éppen túljutott egy enyhe krízis leküzdésén. Ha nem is szép, de meggyőző erejű pár vagyunk. Keresve se található bárki jobb reklámot és referenciát a hazai szív-transzplantációnak. Azt hiszem soha olyan gyönyörű nem volt még az október és nem esett olyan jól a séta az erdőben. Az erős gyógyszerek nem túl kellemes mellékhatásaival meg kell ugyan birkózni, de a szerencsém tovább tart, semmi komplikáció, nincs kilöködési reakció. És aztán egyszer csak eljön a várva várt nap, hazamehetek. Fantasztikus élmény újra otthon lenni. Sokat utaztam életemben, sokszor voltam huzamosan is távol a családtól, de ilyen jó még nem volt hazaérni. Másnap már benn voltam a munkahelyemen, nem kis feltűnést keltve, ami azt hiszem nem csak a csinos világoskék maszknak és a fehér pamutkesztyűnek volt köszönhető. Tizenöt hónap telt el azóta. A dolgok többé-kevésbé visszatértek a régi kerékvágásukba, dolgozok, mint régen, pontosan szedem az immár csökkentett adagú gyógyszereimet, szerencsém, úgy látszik tovább tart. És Miska barátom alighanem tudta mit beszél, mikor közvetlenül a műtét után azt mondta: „Ne aggódj öregem, jó szívét kaptál”. Még egy kérdés maradt: milyen is ez az új szív, amit egy tragikus sorsú ismeretlennek köszönhetek, mennyire tett más, netán jobb emberré? Nem tudom a választ. Azt hiszem, megváltoztam. Egy kicsit legalábbis. A szürke hétköznapok elmosták persze a kezdeti meghatottságot és lelkesültséget. Mondhatni feldolgoztam

az eseményeket. Természettudományokban való bizonyos jártasságom eleve megóvott attól, hogy egy pillanatig is komolyan vegyem azt a mélyen gyökerező közhiedelmet, hogy szívnek bármi köze lenne érzelmeinkhez, személyiségünk fontos tulajdonságaihoz. Nem is említeném ezt, ha amint azt H. doktornő - aki pszichológiai felkészítésemet végezte - bölcsen előre látta, nem kellett volna ezt már olyan sok érdeklődő ismerősnek újra meg újra elmagyaráznom. Nem lettem új, más ember az új életesélyt adó műtét után, „csak” annyit változtam, hogy átértékeltem az élet fontos dolgait, és talán nőtt bennem a tenni akaró együttérzés szerencsétlen sorsú embertársaim iránt. Amit kívánok mindenkinek. Hasznunkra válna.

Kaposvár, 2003-01-08.

Dr. Hancz Csaba